

Unakuzativa a unergativa v češtině

Lucie Medová

Ústav bohemistiky FF JU

České Budějovice

Žďárek, Hořovice 28. listopadu 2009

Unakuzativa a unergativa

□ tranzitivní sloveso

- Karel zmrazil tresku
- syntax NOM V ACC
- séman. agens V patiens

□ agens – V – patiens

Unakuzativa a unergativa

□ intranzitivní sloveso 1.

- Treska zmrzla
- syntax   NOM   V
- séman.   **patiens** V

□ intranzitivní sloveso 2.

- Karel telefonoval
  - syntax   NOM   V
  - séman.   **agens**   V
-

Unakuzativa

□ intranzitiva typu 1.

□ → **unakuzativa**

■ *zahynout*

■ *stárnout*

■ *šednout*

■ *slepnout*

■ *divočet*

■ *rezivět*

■ *tlít*

■ *růst*

Unergativa

- intranzitiva typu 2.
- → **unergativa**
  - *telefonovat*
  - *bubnovat*
  - *kašlat*
  - *chrápat*
  - *štěkat*

Unakuzativa a unergativa

□ sémanticky

- jasný rozdíl mezi unakuzativy a unergativy

□ syntakticky

- NOM
  - čili nic...
  - ... nebo yo?
-

Yo i.

□ itaľština

■ Gianni ha comprato una mela.

■ **have**

■ Gianni ha dormito.

■ **have**

■ Gianni è arrivato.

■ *be*

■ (Gianni si è lavato)

■ *be*

Yo ii.

□ čeština

1. pořádek slov
  2. modifikace agentními adverbii'
  3. ‚left-branch extraction‘
  4. interpretace DAT
  5. adjektiva derivovaná z minulých příčestí
-

Pořádek slov 1.

□ Co se stalo?

- Padá mlha.
- Umřel mi králíček.
- #Mlha padá.
- #Králíček mi umřel.
- (KRÁLÍČEK mi umřel)!

- Sgall et al. 1980, Firbas 1992
-

Pořádek slov 2.

□ Co se stalo?

- Karel chrápe.
  - Ten sousedovic ratlík zase štěká!
  - #Zase štěká ten sousedovic ratlík!
-

Modifikace agentními adverbii

- Karel (#schválně) roste jako z vody.
  - Můj soused umřel, (#aby se souseďka dostala k penězům z pojistky).

  - Karel schválně na přednáškách spí.
  - Karel bubnuje, aby mě přivedl do hrobu.
-

Left-branch extraction i.

- They are forecasting [nice weather]!
- *Nice they are forecasting [____ weather]!

- Predvidaju [lepo vreme]!
- Lepo predvidaju [_____ vreme]!

- Vykáceli [listnatý stromy]!
- #Listnatý vykáceli [_____ stromy]!

■ Ross 1967, Corver 1992, Marelj 2004, Dotlačil 2005

Left-branch extraction ii.

- Kterej (‘s říkal, že to) [_____ spisovatel] překládá [tu druhou povídku]?
  - Kterou (‘s říkal, že to) [ten neschopnej spisovatel] překládá [_____ povídku]?
-

Left-branch extraction iii.

Která (žes to říkal, že ti) chcípla rybička?

Ta modrá nebo ta žlutá?

Kterej (žes to říkal, že to) bubnuje mistr?

Prem Das nebo Muruga?

Interpretace volných DAT

- ❑ Karel zryl (matce) zahradu.
- ❑ Karel zničil (Jeníkovi) holínky.
- ❑ Jeníkovi upadly klíče.
- ❑ Evě praskla žárovka.
- ❑ #Jeník Evě pracuje.
- ❑ #Karel Jeníkovi vzpomíná na staré časy.

Adjektiva derivovaná z minulých příčestí i.

- Karel zmrazil tresku.
    - Treska byla zmražena.
    - zmražená treska
    - *zmražený Karel

  - Treska zmrzla
    - *Treska byla zmrz-?nu-ta
    - zmrzlá treska

  - Karel pracoval
    - *Karel byl pracován
    - *pracovaný Karel
-

Adjektiva derivovaná z minulých příčestí ii.

□ Karel pracoval

■ *pracovaný Karel

□ Karel se upracoval

■ upracovaný Karel

Unakuzativa A.

- primární
  - Adj kořen + -nou-
    - *mrz-nout*
    - *mlád-nout*
    - *hloup-nout*
  - Adj kořen + -ě-
    - *divoč-et*
    - *kamen-ět*
  - původní
    - *růst*
    - *tlít*

Unakuzativa B.

□ alternace

- Karel rozbil počítač   Počítač se rozbil

□ odvozená se SE

- roz-bít se
- z-lomit se
- s-trhnout se
- s-valit se

Tedy?

- čeština dělá rozdíl mezi unak a unerg
    1. pořádek slov
    2. modifikace agentními adverbii'
    3. ‚left-branch extraction‘
    4. interpretace DAT
    5. adjektiva derivovaná z minulých příčestí
-

Děkuju za pozornost!

Lucie Medová

Imedova@ff.jcu.cz